EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 24.3.2010
COM (2010) 105 galutinis

2010/0067 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS (ES) REGLAMENTAS

kuriuo pradedamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje

{COM(2010) 104 galutinis}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. Įvadas

1.1. Pasiūlymo aplinkybės

2006 m. liepos 17 d. Komisija, remdamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 61 straipsnio c punktu ir 67 straipsnio 1 dalimi (dabar – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalis), priėmė pasiūlymą[1] dėl Reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003[2] dėl jurisdikcijos ir nustatančio taikytinos teisės taisykles bylose, susijusiose su santuoka (Roma III). Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, turėjo reglamentą vieningai priimti. 2008 m. spalio 21 d. dėl šio pasiūlymo pateikė nuomonę Europos Parlamentas[3].

Nuo 2006 m. spalio mėn. Komisijos pasiūlymas svarstytas Civilinės teisės klausimų (Roma III) komitete. Tačiau nei dėl pasiūlytų sprendimų, susijusių su reglamento srityje taikytinos teisės taisyklėmis, nei dėl pasiūlytų išimčių vieningos nuomonės nebuvo. Todėl 2008 m. birželio 5–6 d. Taryba pažymėjo, kad dėl Romos III reglamento priėmimo nėra vieningos nuomonės ir kad dėl neįveikiamų sunkumų nei tuo metu, nei artimoje ateityje visiška vienybė neįmanoma. Ji konstatavo, kad Romos III tikslai negali būti pasiekti taikant atitinkamas sutarčių nuostatas per pagrįstą laiką.

2008 m. liepos 25 d. Taryba pažymėjo, kad bent aštuonios valstybės narės ketina paraginti Komisiją pateikti tvirtesnio bendradarbiavimo pasiūlymą, kad Komisijai pateikus pasiūlymą kitos valstybės narės gali dalyvauti bendradarbiaujant, kad tik oficialiai šioms valstybėms narėms kreipusis į Komisiją ši gali parengti pasiūlymą, kuris leistų kiekvienai delegacijai galutinai apsispręsti dėl tvirtesnio bendradarbiavimo galimybės ir dėl dalyvavimo bendradarbiaujant, ir kad tai, jog bent aštuonios valstybės narės gali paraginti Komisiją pateikti tvirtesnio bendradarbiavimo pasiūlymą, nekenkia tolesnei procedūros eigai, visų pirma leidimui, kurį Taryba turėtų suteikti.

2008 m. liepos 28 ir rugpjūčio 12 d., 2009 m. sausio 12 d. dešimt valstybių narių[4] nusiuntė Komisijai prašymą, kuriame nurodė, kad ketina pradėti tvirčiau bendradarbiauti santuokos byloms taikytinos teisės srityje, ir prašė Komisijos pateikti Tarybai atitinkamą pasiūlymą. 2010 m. kovo 3 d. Graikija savo prašymą atsiėmė.

Komisijos vienu metu priimti Tarybos sprendimo, kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, pasiūlymas ir šis Tarybos reglamento, kuriuo pradedamas tvirtesnis bendradarbiavimas, pasiūlymas yra jos atsakas į devynių valstybių narių (toliau – dalyvaujančiosios valstybės narės) prašymą. Tarybos sprendimo pasiūlyme nuodugniai įvertintos teisinės sąlygos ir galimybė pradėti tvirčiau bendradarbiauti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje.

---

1 COM (2006) 399.

2 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, OL L 338, 2003 12 23, p. 1.

3 OL C 15 E, 2010 1 21, p. 128.

4 Bulgarija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas, Vengrija, Austrija, Rumunija ir Slovėnija.

2. Pasiūlymo pagrindas ir tikslai

2.1. Didinti teisinį saugumą ir numatomumą

Tarptautinėse santuokos bylose nemenki skirtumai tarp nacionalinės teisės, visų pirma tarp įstatymų kolizijos taisyklių, lemia didelį teisinį nesaugumą. Dėl didelių nacionalinių įstatymų kolizijos taisyklių skirtumų ir jų sudėtingumo tarptautinėms poroms labai sunku numatyti, kurios valstybės teisė bus taikoma jų santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium bylai. Be to, dalyvaujančiosios valstybės narės nesuteikia sutuoktiniams jokios galimybės pasirinkti šioms byloms taikytiną teisę – tai gali lemti teisės, su kuria sutuoktinius tesieja itin silpni ryšiai, taikymą ir jų teisėtų lūkesčių neatitinkančią teismo proceso baigtį. Tai neskatina ieškoti ir taikių sprendimų.

Šio reglamento pasiūlymo, kuriame atsižvelgiama į atitinkamas 2006 m. liepos 17 d. Komisijos reglamento pasiūlymo (Roma III) nuostatas, tikslas – sukurti Europoje Sąjungoje aiškią teisinę sistemą, apimančią santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytiną teisę ir suteikiančią šalims tam tikrą taikytinos teisės pasirinkimo laisvę. Kitaip nei siūlyta pirminiame Komisijos pasiūlyme, tvirtesnio bendradarbiavimo priemonė susijusi tik su taikytina teise, o ne jurisdikcija – taip siekiama nedaryti poveikio Sąjungos teisei, t. y. Reglamentui (EB) Nr. 2201/2003, kurį pirminiu pasiūlymu siūlyta iš dalies keisti. Nors 20e straipsnis-1 buvo tarp Civilinės teisės klausimų („Roma III") komiteto įtrauktų nuostatų[5], į šį reglamento pasiūlymą jis neįtrauktas. Šiame straipsnyje pateikta jurisdikcijos taisyklė, jis glaudžiai susijęs su 7a straipsniu apie reikiamą teismo vietą, kuris taip pat neįtrauktas, nes taip pat susijęs su jurisdikcija.

2.2. Didinti lankstumą suteikiant šalims tam tikrą savarankiškumą

Šiuo metu santuokos šalių savarankiškumas labai ribotas. Pasiūlymu teisinei sistemai suteikiama daugiau lankstumo: sutuoktiniams suteikiama tam tikra galimybė pasirinkti kitą teisę, kuri bus taikoma jų santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium bylai. Sutuoktinių pasirinkimas apsiriboja įstatymais, su kuriais santuoka glaudžiai susijusi – taip siekiama išvengti, kad nebūtų taikomi įstatymai, su kuriais sutuoktinius sieja menki arba jokie ryšiai.

Leisti sutuoktiniams pasiekti susitarimą šiais klausimais bus ypač naudinga tais atvejais, kai santuoka nutraukiama abipusiu sutarimu. Tai labai paskatins šias poras iš anksto pasirengti galimo santuokos ryšių nutraukimo pasekmėms ir taikiai išsiskirti – tai nepaprastai svarbu vaikų turinčioms poroms. Romos III reglamentas taip pat padėtų integruoti trečiųjų šalių piliečius: jiems būtų suteikta galimybė vietoj šalies, kurios turi pilietybę, teisės taikyti šalies, kurioje apsigyveno, teisę.

Siekiant užtikrinti, kad sutuoktiniai suvoktų pasirinkimo pasekmes, ir apsaugoti silpniausią sutuoktinį, nustatomos specialios apsaugos priemonės.

2.3. Neleisti vienam iš sutuoktinių skubėti į teismą

Pasiūlyme taip pat nagrinėjama vieno iš sutuoktinių skubėjimo į teismą problema, t. y. atvejai, kai vienas iš sutuoktinių kreipiasi į teismą dėl santuokos nutraukimo anksčiau už kitą sutuoktinį siekdamas, kad byla būtų nagrinėjama pagal tam tikrą teisę, kuri, jo nuomone, geriau apsaugo jo interesus. Tai gali sudaryti sąlygas taikyti teisę, su kuria kitą sutuoktinį

---

[5] Žr. Europos Sąjungos Tarybos dok. 9712/08.

tesieja menki ryšiai arba kurioje nepaisomi jo interesai – dėl to susitaikyti tampa dar sunkiau ir lieka mažai laiko tarpininkavimui.

Įvedus suderintas įstatymų kolizijos taisykles, gerokai sumažėtų skubėjimo į teismą pavojus, nes bet kuris dalyvaujančiųjų valstybių narių teismas, kuriame iškelta byla, taikytų teisę, nustatytą remiantis bendromis taisyklėmis.

Jei taikytina teisė nebūtų pasirinkta, ji būtų nustatoma remiantis tam tikrų siejamųjų veiksnių skale, kurioje pirmenybė teikiama sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos teisei – tai padės užtikrins, kad santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium bylai būtų taikoma tokia teisinė sistema, su kuria porą sieja glaudūs ryšiai. Tai gerokai padidins tiek šių sutuoktinių, tiek teisininkų teisinį saugumą ir numatomumą.

Jei taikytina teisė nepasirenkama, taikytinos teisės taisykle siekiama apsaugoti silpniausią sutuoktinį, nes ja teikiama pirmenybė šeimos įprastinės gyvenamosios vietos iki išsiskyrimo teisės taikymui, nesvarbu, į kokį teismą kreiptųsi vienas ar kitas sutuoktinis. Taigi ji leistų sutuoktiniams lengvai numatyti, kokia teisė bus taikoma jų santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium bylai.

3. Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis ir tvirtesnio bendradarbiavimo priemonės poveikio vertinimas

Prieš Komisijai paskelbiant pasiūlymą 2006 m. liepos mėn., su suinteresuotosiomis šalimis vyko plačios konsultacijos. Paskutinė po derybų Taryboje priimta redakcija, į kurią Komisija iš dalies atsižvelgė savo pasiūlyme, iš esmės nesiskiria nuo 2006 m. liepos mėn. Komisijos pasiūlymo. Šioje redakcijoje paliekami tie patys principiniai sprendimai dėl santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės (kaip antai taikytinos teisės pasirinkimas, sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta kaip pagrindinis siejamasis veiksnys, viešosios tvarkos išimtis ir kt.).

Komisija atliko poveikio vertinimą (pridėtą prie jos pirminio 2006 m. liepos mėn. pasiūlymo), kuris tebėra aktualus taikytinos teisės klausimo atžvilgiu ir į kurį bus daroma nuoroda[6]. Šiuo Komisijos pasiūlymu pradedamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje. Pagal Europos Sąjungos sutarties 20 straipsnio 2 dalį tvirtesnio bendradarbiavimo procedūra gali būti taikoma tik kaip paskutinė išeitis. Komisija gali pasiūlyti tvirčiau bendradarbiauti, o Taryba gali sutikti tik dėl tų klausimų, kuriuos ji jau nagrinėjo, nustačiusi, kad nėra jokio kito sprendimo, nes „tokio bendradarbiavimo tikslų per pagrįstą laiką Sąjunga kaip visuma negali pasiekti“. Taigi Komisija negali pakeisti nei tvirtesnio bendradarbiavimo srities, t. y. santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės, nei pagrindinių priemonės nuostatų, pateiktų paskutinėje Taryboje sutarto teksto redakcijoje. Be to, Komisijos pasiūlyme dėl tvirtesnio bendradarbiavimo apsiribojama dalyvaujančiųjų valstybių narių prašymuose dėl tvirtesnio bendradarbiavimo nurodyta taikymo sritimi, t. y. santuokai taikytina teise. Taigi panašu, kad nagrinėjamu atveju naują poveikio vertinimą tuo pačiu klausimu atlikti netikslinga.

---

6 SEC (2006) 949.

4. Teisiniai pasiūlymo aspektai

4.1. Teisinis pagrindas

Šio pasiūlymo teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalis, kuria Tarybai suteikiami įgaliojimai pasikonsultavus su Europos Parlamentu nustatyti tarpvalstybinio pobūdžio šeimos teisės priemones.

Pasiūlyme nagrinėjami santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės klausimai. Tai šeimos teisės klausimai. Pasiūlyme išdėstytos taikytinos teisės taisyklės taikomos tik tarptautinio pobūdžio situacijose, pvz., kai sutuoktiniai yra skirtingų valstybių narių piliečiai arba gyvena skirtingose valstybėse narėse ar valstybėje narėje, kurios pilietybės neturi bent vienas iš jų. Taigi tenkinamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalyje išdėstytas tarpvalstybinio pobūdžio reikalavimas.

4.2. Subsidiarumo principas

Pasiūlymo tikslai gali būti pasiekti tik Sąjungos lygmeniu, priimant bendras taikytinos teisės taisykles ir prireikus tvirčiau bendradarbiaujant. Norint pasiekti pasiūlymo tikslus – didinti teisinį saugumą, numatomumą ir lankstumą visų piliečių labui – šios įstatymų kolizijos taisyklės turi būti identiškos. Todėl vienašališki valstybių narių veiksmai prieštarautų šiems tikslams. Valstybės narės nėra sudariusios tarptautinės konvencijos santuokai taikytinos teisės klausimu. Komisijai rengiant 2006 m. liepos mėn. paskelbtą pasiūlymą atliktos viešosios konsultacijos ir poveikio vertinimas parodė, kad šiame pasiūlyme nagrinėjamų problemų mastas yra didelis ir kad su jomis kasmet susiduria dešimtys tūkstančių piliečių. Tad turint omenyje problemos pobūdį ir mastą tikslai gali būti pasiekti tik Sąjungos lygmeniu.

4.3. Proporcingumo principas

Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą, nes griežtai apsiriboja tuo, kas būtina jo tikslams pasiekti. Dėl pasiūlymo piliečiai nepatirs jokios papildomos finansinės ar administracinės naštos, menka papildoma našta teks tik nacionalinės valdžios institucijoms.

4.4. Pasirinkta priemonė

Dėl pasiūlymo pobūdžio ir tikslo pasirinkta reglamento forma. Kadangi siekiama teisinio saugumo ir numatomumo, reikia aiškių ir vienodų taisyklių. Siūlomos taikytinos teisės taisyklės yra tikslios ir išsamios, jų nereikia perkelti į nacionalinę teisę. Palikti dalyvaujančiosioms valstybėms narėms tam tikrą laisvę savo nuožiūra įgyvendinti šias taisykles keltų grėsmę teisinio saugumo ir numatomumo tikslams.

4.5. Jungtinės Karalystės, Airijos ir Danijos pozicija

Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 3 straipsnį Jungtinė Karalystė ir Airija nedalyvauja bendradarbiaujant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo trečiosios dalies V antraštinei daliai priklausančiose srityse, nebent to pageidautų. Pagal Protokolo dėl Danijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 1 ir 2 straipsnį Danija nedalyvauja priimant siūlomą reglamentą, nėra jo saistoma ir neprivalo jo taikyti.

5. Poveikis biudžetui, paprastinimas ir derėjimas su kitomis Sąjungos politikos sritimis ir tikslais

5.1. Poveikis biudžetui

Pasiūlymas neturės poveikio Sąjungos biudžetui.

5.2. Paprastinimas

Pasiūlymu numatoma supaprastinti administracines procedūras tiek piliečiams, tiek teisininkams. Suderinus įstatymų kolizijos taisykles, gerokai supaprastės procedūros: taikytiną teisę bus galima nustatyti atsižvelgiant į bendras taisykles, kurios pakeis dalyvaujančiosiose valstybėse narėse galiojančias įstatymų kolizijos taisykles.

5.3. Derėjimas su kitomis Sąjungos politikos sritimis ir tikslais

Šiuo pasiūlymu gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, kurie Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos pripažįstami kaip bendrieji Sąjungos teisės principai.

6. Straipsnių aiškinimas

1 straipsnis

Siūlomas reglamentas taikomas visiems su įstatymų kolizija susijusiems atvejams, t. y. atvejams, kurie apima vieną ar kelis šalies vidaus socialiniam gyvenimui nebūdingus aspektus ir gali būti susiję su keliomis teisės sistemomis. Taigi jis taikomas tik tarptautinio pobūdžio situacijose, pvz., kai sutuoktiniai yra skirtingų valstybių narių piliečiai arba gyvena skirtingose valstybėse narėse ar valstybėje narėje, kurios pilietybės neturi bent vienas iš jų (tarptautinės poros).

Siūlomos taikytinos teisės taisyklės apsiriboja santuokos nutraukimu bei gyvenimu skyrium ir nėra taikomos santuokos pripažinimo negaliojančia byloms, nes tokiose bylose tiek šalių savarankiškumas, tiek kitos, nei teismo, kuriame iškelta byla, teisės pasirinkimas laikomi netikslingais. Kalbant apie jurisdikcijos taisykles, santuokos paskelbimui negaliojančia, kaip ir santuokos nutraukimui bei gyvenimui skyrium, taikomas Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003.

2 straipsnis

Pagal 2 straipsnį šis reglamentas yra universalus, t. y. remiantis jo suderintomis įstatymų kolizijos taisyklėmis gali būti nustatyta kaip taikytina bet kuri – dalyvaujančiosios valstybės narės, nedalyvaujančiosios valstybės narės arba Europos Sąjungai nepriklausančios valstybės narės – teisė. Tai su įstatymų kolizijos taisyklėmis susijusioje pozityviojoje teisėje giliai įsišaknijęs principas, įteisintas jau 1980 m. Romos konvencijoje, Hagos konferencijos sudarytose konvencijose ir dalyvaujančiųjų valstybių narių įstatymų kolizijos taisyklėse. Siekiant išvengti su Europos Sąjungos bendrosiomis vertybėmis nesuderinamų užsienio įstatymų dėl santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium taikymo, nustatomos apsaugos sąlygos. Jei nustatoma kitos valstybės narės teisė, Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose gali padėti informuojant teismus apie užsienio teisę.

3 straipsnis

Daugelyje nacionalinių įstatymų kolizijos taisyklių numatoma tik viena išeitis iš tam tikros padėties. Pasiūlymu siekiama suteikti sutuoktiniams daugiau lankstumo: leisti jiems pasirinkti santuokos nutraukimui ir gyvenimo skyrium taikytiną teisę. Pasirinkti galima tiktai tą teisę, su kuria sutuoktinius sieja glaudūs ryšiai dėl jų įprastinės gyvenamosios vietos arba bendros paskutinės įprastinės gyvenamosios vietos, jei vienas iš jų ten tebegyvena, ir dėl vieno iš sutuoktinių pilietybės, ir teismo vietos teisę.

Gyvenimui skyrium ir santuokos nutraukimui turėtų būti taikomos tokios pat kolizijos taisyklės, nes tam tikrais atvejais gyvenimas skyrium yra neišvengiamas etapas iki santuokos nutraukimo. Dalyvaujančiosios valstybės narės, pripažįstančios gyvenimą skyrium, jam taiko tokias pat kolizijos taisykles kaip ir santuokos nutraukimui.

Didesnis šalių savarankiškumas suteiks sutuoktiniams daugiau teisinio saugumo ir numatomumo. Siekiant užtikrinti, kad abu sutuoktiniai suvoktų savo pasirinkimo pasekmes, ir apsaugoti silpniausią sutuoktinį, reikėtų laikytis tam tikrų formos reikalavimų. Komisija sutinka su Europos Parlamento nuomone, kad reikia užkirsti kelią tam, jog dėl šalių pasirinktos taikytinos teisės būtų taikoma pagrindinėms teisėms ir Sąjungos teisei prieštaraujanti teisė. Taigi tekste šalių pasirinkimas apribojamas ta užsienio teise dėl santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium, kuri yra suderinama su bendrosiomis Europos Sąjungos vertybėmis.

4 straipsnis

Jei šalys nepasirenka taikytinos teisės, ji nustatoma remiantis paeilinių siejamųjų veiksnių skale, kurioje pirmiausia yra sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta. Ši vienoda taisyklė užtikrins teisinį saugumą ir numatomumą. Nustačius suderintas įstatymų kolizijos taisykles, gerokai sumažėtų skubėjimo į teismą pavojus, nes bet kuris dalyvaujančiųjų valstybių narių teismas, kuriame iškelta byla, taikytų tą pačią teisę, nustatytą remiantis bendromis taisyklėmis.

Tai, kad ši taisyklė grindžiama pirmiausia sutuoktinių įprastine gyvenamąja vieta, ir, jei tokios nėra, jų paskutine įprastine gyvenamąja vieta, jei vienas iš jų ten tebegyvena, daugeliu atvejų sudarys sąlygas taikyti teismo, kuriame iškelta byla, teisę (bet ne visada: pvz., kai vienas iš sutuoktinių grįžta į savo šalį ir ten iškelia bylą pagal Reglamente (EB) Nr. 2201/2003 nustatytas jurisdikcijos taisykles). Taigi užsienio teisės taikymo atvejų bus nedaug.

5 straipsnis

Šia taisykle siekiama užkirsti kelią diskriminacijai. Tam tikromis aplinkybėmis, kurioms esant taikytinoje teisėje santuokos nutraukimas nenumatytas arba vienam iš sutuoktinių dėl jo lyties nesuteikiamos vienodos galimybės nutraukti santuoką arba gyventi skyrium, turėtų būti taikoma teismo, kuriame iškelta byla, teisė.

6 straipsnis

Leisti nukreipti šalį į kitą teisę keltų pavojų teisinio saugumo tikslui. Todėl nustatyti teisę remiantis vienodomis įstatymų kolizijos taisyklėmis reiškia nustatyti šios teisės materialines, o ne jos tarptautinės privatinės teisės taisykles.

7 straipsnis

Viešąja tvarka grindžiamas išimties mechanizmas leidžia teisėjui netaikyti remiantis kolizijos taisykle nustatytų užsienio teisės taisyklių tuomet, jei užsienio teisės taikymas konkrečiu atveju prieštarautų teismo, kuriame iškelta byla, valstybės viešajai tvarkai. Sąvoka „akivaizdžiai“ reiškia, kad viešąja tvarka grindžiama išimtis turi būti taikoma išimtiniais atvejais.

8 straipsnis

Jei valstybę sudaro keli teritoriniai vienetai, turintys savas santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium materialinės teisės taisykles, šis reglamentas taip pat turi būti taikomas įstatymų kolizijai tarp šių teritorinių vienetų, taip siekiant užtikrinti teisinį saugumą, numatomumą ir vienodą Europos Sąjungos taisyklių taikymą visiems su įstatymų kolizija susijusiems atvejams.

9 straipsnis

Šia nuostata užtikrinamas dalyvaujančiosiose valstybėse narėse vedybų sutartims taikomų taisyklių skaidrumas piliečiams. Komisija pasirūpins, kad su šia informacija piliečiai galėtų susipažinti Europos teisminio tinklo civilinėse ir komercinėse bylose interneto svetainėje.

10 straipsnis

Šiame straipsnyje nagrinėjamas priemonės taikymo laiko atžvilgiu klausimas.

11 straipsnis

Siūlomomis nuostatomis siekiama nustatyti reikiamą pusiausvyrą tarp dalyvaujančiųjų valstybių narių tarptautinių įsipareigojimų ir veiksmingos Europos teisingumo erdvės sukūrimo tikslo. 1 dalimi dalyvaujančiosioms valstybėms narėms suteikiama galimybė toliau taikyti įstatymų kolizijos taisykles, nustatytas dvišaliuose ar daugiašaliuose susitarimuose, kurių šalys jos yra reglamento priėmimo metu. Tačiau dviejų paralelių sistemų koegzistavimas – ratifikuotų konvencijų taisyklių taikymas vienose dalyvaujančiosiose valstybėse narėse ir siūlomo reglamento taisyklių taikymas kitose dalyvaujančiosiose valstybėse narėse – trukdytų Europos teisingumo erdvei tinkamai veikti.

12 ir 13 straipsniai

Straipsnių dėl priemonės peržiūros, įsigaliojimo ir taikymo nuostatos yra standartinės.

2010/0067 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS (ES)

kuriuo pradedamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 81 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į [...] [...] Tarybos sprendimą, kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje[7],

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

perdavusi teisės akto projektą nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę[8],

atsižvelgdama į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[9],

priimdama sprendimą pagal specialią teisėkūros procedūrą,

kadangi:

(1) Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Siekdama palaipsniui sukurti šią erdvę, Sąjunga turi priimti teisminio bendradarbiavimo tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose priemones.

(2) Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnio 3 dalį Taryba nustato tarpvalstybinio pobūdžio šeimos teisės priemones.

---

7 OL L [...], [...], p. [...].
8 OL C […], […], p. […].
9 OL C […], […], p. […].

(3) 2005 m. kovo 14 d. Komisija priėmė Žaliąją knygą dėl santuokos nutraukimui taikytinos teisės ir jurisdikcijos. Žalioji knyga davė pradžią plačioms viešosioms konsultacijoms dėl problemų, kurios gali kilti esant dabartinei situacijai, sprendimo.

(4) 2006 m. liepos 17 d. Komisija pateikė Reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir nustatančio taikytinos teisės taisykles bylose, susijusiose su santuoka, pasiūlymą.

(5) 2008 m. birželio 5–6 d. Liuksemburge posėdžiavusi Taryba padarė išvadą, kad dėl šio pasiūlymo nėra vieningos nuomonės ir kad dėl neįveikiamų sunkumų nei tuo metu, nei artimoje ateityje visiška vienybė neįmanoma. Ji nustatė, kad pasiūlymo tikslai negali būti pasiekti taikant atitinkamas Sutarčių nuostatas per pagrįstą laiką.

(6) Vėliau Bulgarija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas, Vengrija, Austrija, Rumunija ir Slovėnija pateikė Komisijai prašymą, kuriame nurodė, kad ketina pradėti tvirčiau bendradarbiauti santuokai taikytinos teisės srityje, ir paragino Komisiją pateikti Tarybai atitinkamą pasiūlymą. 2010 m. kovo 3 d. Graikija savo prašymą atsiėmė.

(7) [...] Taryba priėmė Sprendimą [...], kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje.

(8) Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 328 straipsnio 1 dalį pradėtas tvirtesnis bendradarbiavimas yra atviras visoms valstybėms narėms, jei laikomasi visų dalyvavimo sąlygų, nustatytų Sprendime, kuriuo leidžiama bendradarbiauti. Jis taip pat atviras joms bet kuriuo kitu metu, jei, be minėtų sąlygų, laikomasi toje struktūroje jau priimtų aktų.

(9) Šiuo reglamentu turėtų būti sukurta aiški ir išsami teisės sistema, kuria reglamentuojama santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium dalyvaujančiosiose valstybėse narėse taikytina teisė, užtikrinti piliečiams teisinio saugumo, numatomumo ir lankstumo atžvilgiu tinkami sprendimai ir užkirstas kelias atvejams, kai vienas iš sutuoktinių kreipiasi į teismą dėl santuokos nutraukimo anksčiau už kitą sutuoktinį siekdamas, kad byla būtų nagrinėjama pagal tam tikrą teisę, kuri, jo nuomone, geriau apsaugo jo interesus.

(10) Siekiant aiškiai apibrėžti šio reglamento teritorinio taikymo ribas, reikėtų nustatyti valstybes nares, kurios dalyvautų tvirčiau bendradarbiaujant.

(11) Šis reglamentas turėtų būti taikomas neatsižvelgiant į žemesnės ar aukštesnės instancijos teismo, kuriame iškelta byla, pobūdį.

(12) Siekiant suteikti sutuoktiniams laisvę pasirinkti teisę, su kuria juos sieja glaudūs ryšiai, arba, jei jie nepasirenka teisės, siekiant kad ši teisė būtų taikoma jų santuokos nutraukimui arba gyvenimui skyrium, ji turėtų būti taikoma net tuomet, jei ji nėra dalyvaujančiosios valstybės narės teisė. Jei nustatoma kitos valstybės narės teisė, tinklas, sukurtas 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimu 2001/470/EB, sukuriančiu

Europos teisminį tinklą civilinėse ir komercinėse bylose[10], gali padėti informuojant teismus apie užsienio teisę.

(13) Siekiant didesnio piliečių judumo, reikia daugiau lankstumo ir daugiau teisinio saugumo. Šiam tikslui pasiekti šis reglamentas turėtų padėti padidinti santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium šalių savarankiškumą suteikiant jiems tam tikrą galimybę pasirinkti santuokos nutraukimui arba gyvenimui skyrium taikytiną teisę. Ši galimybė neturėtų būti taikoma santuokos pripažinimui negaliojančia, kuris glaudžiai susijęs su santuokos galiojimo sąlygomis ir dėl kurio netikslinga laikytis šalių savarankiškumo principo.

(14) Sutuoktiniams turėtų būti suteikta galimybė santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium pasirinkti taikyti šalies, su kuria juos sieja ypatingi ryšiai, teisę arba teismo vietos teisę. Sutuoktinių pasirinkta teisė turi atitikti Sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatytas pagrindines teises. Tai, kad suteikiama galimybė pasirinkti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytiną teisę, neturėtų kenkti viršesniems vaiko interesams.

(15) Prieš nustatant taikytiną teisę, svarbu, kad sutuoktiniai galėtų susipažinti su naujausia informacija apie esminius nacionalinės ir Europos Sąjungos teisės bei procedūrų, susijusių su santuokos nutraukimu ir gyvenimu skyrium, aspektus. Siekdama užtikrinti, kad jie galėtų susipažinti su atitinkama kokybiška informacija, Komisija reguliariai ją atnaujina visuomenei skirtoje internetinėje informacinėje sistemoje, sukurtoje Tarybos sprendimu 2001/470/EB.

(16) Žinojimu pagrįstas abiejų sutuoktinių pasirinkimas yra vienas esminių šio reglamento principų. Kiekvienas sutuoktinis turėtų tiksliai žinoti, kokios yra taikytinos teisės pasirinkimo teisinės ir socialinės pasekmės. Tai, kad suteikiama galimybė bendru sutarimu pasirinkti taikytiną teisę, neturėtų kenkti nė vieno iš sutuoktinių teisėms ir vienodoms galimybėms. Todėl nacionaliniai teisėjai turėtų suvokti, koks svarbus abiejų sutuoktinių pasirinkimas, kai jie žino teisines jų sudaryto susitarimo dėl teisės pasirinkimo pasekmes.

(17) Siekiant užtikrinti, kad sutuoktiniai suvoktų savo pasirinkimo pasekmes, turėtų būti nustatytos tam tikros apsaugos priemonės. Susitarimas dėl taikytinos teisės pasirinkimo turėtų būti sudaromas bent raštu, jame turėtų būti nurodoma data ir jį turėtų pasirašyti abi šalys. Tačiau, jei dalyvaujančiosios valstybės narės, kurioje yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisėje numatyti papildomi formos reikalavimai, turėtų būti laikomasi šių reikalavimų. Antai dalyvaujančiojoje valstybėje narėje tokie papildomi formos reikalavimai gali būti keliami, jei susitarimas įtrauktas į vedybų sutartį.

(18) Turėtų būti suteikta galimybė susitarimą dėl taikytinos teisės nustatymo sudaryti ir keisti ne vėliau kaip bylos iškėlimo teisme metu ir netgi bylos nagrinėjimo metu, jei taip numatyta teismo vietos teisėje. Tokiu atveju pakaktų, kad taikytinos teisės nustatymas būtų užregistruotas teisme pagal teismo vietos teisę.

(19) Jei taikytina teisė nepasirenkama, šiuo reglamentu turėtų būti nustatytos suderintos įstatymų kolizijos taisyklės remiantis paeilinių siejamųjų veiksnių skale, grindžiamų

---

[10] OL L 174, 2001 6 27, p. 25.

glaudaus sutuoktinių ryšio su atitinkama teise buvimu, siekiant užtikrinti teisinį saugumą bei numatomumą ir užkirsti kelią atvejams, kai vienas iš sutuoktinių kreipiasi į teismą dėl santuokos nutraukimo anksčiau už kitą sutuoktinį siekdamas, kad byla būtų nagrinėjama pagal tam tikrą teisę, kuri, jo nuomone, geriau apsaugo jo interesus. Šie siejamieji veiksniai pasirinkti taip, kad santuokos nutraukimo ar gyvenimo skyrium byloms būtų taikoma teisė, su kuria sutuoktinius sieja glaudūs ryšiai, ir pirmiausia grindžiami sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos teise.

(20) Tačiau tam tikromis aplinkybėmis turėtų būti taikoma teismo, kuriame iškelta byla, teisė: kai taikytinoje teisėje santuokos nutraukimas nenumatytas arba vienam iš sutuoktinių dėl jo lyties nesuteikiamos vienodos galimybės nutraukti santuoką arba gyventi skyrium.

(21) Išimtinėmis aplinkybėmis, siekiant užtikrinti viešąjį interesą, dalyvaujančiųjų valstybių narių teismams turėtų būti suteikta galimybė nepaisyti užsienio teisės, jei konkrečiu atveju jos taikymas akivaizdžiai prieštarautų teismo vietos valstybės viešajai tvarkai. Tačiau teismai neturėtų turėti galimybės taikyti viešosios tvarkos išimtį siekiant nepaisyti kitos valstybės narės teisės, jei tai prieštarautų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijai, ypač jos 21 straipsniui, kuriuo draudžiama bet kokios formos diskriminacija.

(22) Kadangi kai kuriose valstybėse ir dalyvaujančiosiose valstybėse narėse koegzistuoja dvi arba kelios teisės sistemos ar taisyklių rinkiniai, susiję su šiuo reglamentu reglamentuojamais klausimais, reikėtų numatyti, kokia apimtimi šio reglamento nuostatos bus taikomos šių valstybių ir dalyvaujančiųjų valstybių narių teritoriniams vienetams.

(23) Kadangi šio reglamento tikslų – didinti tarptautinių santuokos bylų teisinį saugumą, numatomumą ir lankstumą, taigi kartu palengvinti laisvą asmenų judėjimą Europos Sąjungoje – valstybės narės negali deramai pasiekti vienos dėl šio reglamento masto ir poveikio, šiuos tikslus pagal Europos Sąjungos sutarties 5 straipsniu įteisintą subsidiarumo principą būtų galima geriau pasiekti Sąjungos lygmeniu, prireikus šioms valstybėms narėms tvirčiau bendradarbiaujant. Pagal šiame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šiuo reglamentu nenumatoma nieko, kas nėra būtina šiems tikslams pasiekti.

(24) Šiuo reglamentu gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, įteisintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, visų pirma jos 21 straipsniu, kuriuo draudžiama bet kokia diskriminacija dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, etninės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Šį reglamentą dalyvaujančiųjų valstybių narių teismai turi taikyti laikydamiesi šių teisių ir principų,

PRIĖMĖ ŠĮ REGLAMENTĄ:

I skyrius. Taikymo sritis

1 straipsnis
Dalykinė taikymo sritis

1. Šis reglamentas taikomas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium su įstatymų kolizija susijusiais atvejais.

2. Pagal šį reglamentą „dalyvaujančioji valstybė narė“ – tai valstybė narė, kuri dalyvauja tvirčiau bendradarbiaujant santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje pagal [[...] Tarybos sprendimą [...], kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje].

2 straipsnis
Universalumas

Pagal šį reglamentą nustatyta teisė taikoma net tuo atveju, jei ši teisė nėra dalyvaujančiosios valstybės narės teisė.

II skyrius. Suderintos taisyklės dėl santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės

3 straipsnis
Šalių taikytinos teisės pasirinkimas

1. Sutuoktiniai gali bendru sutarimu santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytiną teisę, jei tokia teisė atitinka Sutartyse ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatytas pagrindines teises ir viešosios tvarkos principą, pasirinkti iš šių:

a) sutuoktinių įprastinės gyvenamosios vietos susitarimo sudarymo metu valstybės teisė;

b) sutuoktinių paskutinės įprastinės gyvenamosios vietos, kurioje vienas iš sutuoktinių tebegyvena susitarimo sudarymo metu, valstybės teisė;

c) vieno iš sutuoktinių pilietybės susitarimo sudarymo metu valstybės teisė;

d) teismo vietos teisė.

2. Nepažeidžiant šio straipsnio 4 dalies, susitarimas dėl taikytinos teisės gali būti sudaromas ir keičiamas bet kuriuo metu, tačiau ne vėliau kaip bylos iškėlimo teisme dieną.

3. Šio straipsnio 2 dalyje minėtas susitarimas sudaromas raštu, jame nurodoma data ir jį pasirašo abu sutuoktiniai. Elektroninė susitarimų forma, kuri leidžia ilgam užregistruoti susitarimą, laikoma lygiaverte rašytinei.

Tačiau, jei dalyvaujančiosios valstybės narės, kurioje susitarimo sudarymo metu yra abiejų sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta, teisėje numatyti papildomi formos tokių susitarimų reikalavimai, vykdomi šie reikalavimai. Jei sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta yra skirtingose dalyvaujančiosiose valstybėse narėse ir jei šių valstybių narių teisėje numatyti skirtingi formos reikalavimai, susitarimo forma galioja, jei ji atitinka vienos iš šių šalių teisėje nustatytus reikalavimus.

4. Jei tai numatyta teismo vietos teisėje, sutuoktiniai taip pat gali pasirinkti taikytiną teisę bylos nagrinėjimo teisme metu. Šiuo atveju teismas užregistruoja teisės pasirinkimą pagal teismo vietos teisę.

4 straipsnis
Taikytina teisė šalims jos nepasirinkus

Šalims nepasirinkus taikytinos teisės pagal 3 straipsnį, santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikoma teisė valstybės:

a) kurioje yra sutuoktinių įprastinė gyvenamoji vieta bylos iškėlimo teisme metu; arba, jei ši sąlyga netenkinama,

b) kurioje yra sutuoktinių paskutinė įprastinė gyvenamoji vieta, jei gyvenimo šioje vietoje laikotarpis nesibaigė daugiau nei prieš vienerius metus iki bylos iškėlimo teisme ir jei bylos iškėlimo teisme metu vienas iš sutuoktinių joje tebegyvena; arba, jei ši sąlyga netenkinama,

c) kurios pilietybę bylos iškėlimo teisme metu turi abu sutuoktiniai; arba, jei ši sąlyga netenkinama,

d) kurios teisme iškelta byla.

5 straipsnis
Teismo vietos teisės taikymas

Teismo vietos teisė taikoma, jei pagal 3 arba 4 straipsnius taikytinoje teisėje santuokos nutraukimas nenumatytas arba vienam iš sutuoktinių dėl jo lyties nesuteikiamos vienodos galimybės nutraukti santuoką arba gyventi skyrium.

6 straipsnis
Nukreipimo į kitą teisę negalimumas

Pagal šį reglamentą įpareigojimas taikyti tam tikros valstybės teisę reiškia įpareigojimą taikyti šioje valstybėje galiojančias teisės normas, išskyrus tarptautinės privatinės teisės normas.

7 straipsnis
Viešoji tvarka

Atsisakyti taikyti pagal šį reglamentą nustatytos valstybės teisės nuostatą galima tik tuomet, jei jos taikymas yra aiškiai nesuderinamas su teismo vietos valstybės viešąja tvarka.

8 straipsnis
Nesuvienodintos sistemos

1. Jei valstybę sudaro keli teritoriniai vienetai, turintys skirtingas santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium teisės taisykles, nustatant pagal šį reglamentą taikytiną teisę kiekvienas teritorinis vienetas yra laikomas valstybe.

2. Dalyvaujančioji valstybė narė, kurioje skirtingi teritoriniai vienetai turi savas santuokos nutraukimo ir gyvenimo skyrium teisės taisykles, šio reglamento neprivalo taikyti tik kolizijai tarp šių teritorinių vienetų įstatymų.

III skyrius. Kitos nuostatos

9 straipsnis
Dalyvaujančiųjų valstybių narių teikiama informacija

1. Ne vėliau kaip [*po trijų mėnesių nuo šio straipsnio taikymo pradžios*] dalyvaujančiosios valstybės narės prireikus informuoja Komisiją apie savo nacionalines nuostatas dėl:

a) susitarimams dėl taikytinos teisės pasirinkimo taikomų formos reikalavimų; ir

b) galimybės nustatyti taikytiną teisę pagal 3 straipsnio 4 dalį.

Dalyvaujančiosios valstybės narės praneša Komisijai apie visus vėlesnius šių nuostatų pakeitimus.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį gautą informaciją Komisija viešai paskelbia tinkamomis priemonėmis, visų pirma Europos teisminio tinklo civilinėse ir komercinėse bylose interneto svetainėje.

10 straipsnis
Pereinamojo laikotarpio nuostatos

1. Šis reglamentas taikomas pradėtiems procesiniams veiksmams ir 3 straipsnyje minėtiems susitarimams, sudarytiems po jo taikymo pradžios, nurodomos 13 straipsnyje.

Tačiau susitarimas dėl taikytinos teisės pasirinkimo, sudarytas pagal dalyvaujančiosios valstybės narės teisę iki šio reglamento taikymo pradžios, taip pat galioja, jei jis atitinka 3 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje nustatytas sąlygas.

2. Šiuo reglamentu nepažeidžiami susitarimai dėl taikytinos teisės pasirinkimo, sudaryti pagal dalyvaujančiosios valstybės narės teismo, kuriame iškelta byla, teisę iki šio reglamento taikymo pradžios.

11 straipsnis
Santykiai su galiojančiomis tarptautinėmis konvencijomis

1. Nepažeidžiant dalyvaujančiųjų valstybių narių įsipareigojimų pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 351 straipsnį, šis reglamentas nedaro poveikio dvišalių ar daugiašalių konvencijų, kurių šalys šio reglamento priėmimo metu yra viena arba kelios valstybės narės ir kuriose nagrinėjami šiuo reglamentu reglamentuojami klausimai, taikymui.

2. Nepaisant šio straipsnio 1 dalies, santykiuose tarp dalyvaujančiųjų valstybių narių šis reglamentas yra viršesnis už konvencijas, kuriose nagrinėjami šiuo reglamentu reglamentuojami klausimai ir kurių šalys yra dalyvaujančiosios valstybės narės.

12 straipsnis
Peržiūros išlyga

Ne vėliau kaip [*po penkerių metų nuo šio reglamento įsigaliojimo*] Komisija pateikia Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui šio reglamento taikymo ataskaitą. Prireikus prie ataskaitos pridedami pakeitimų pasiūlymai.

IV skyrius. Baigiamosios nuostatos

13 straipsnis
Įsigaliojimas ir taikymo pradžia

Šis reglamentas įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Jis taikomas nuo [*po dvylikos mėnesių nuo šio reglamento priėmimo*], išskyrus 9 straipsnį, kuris taikomas nuo [*po šešių mėnesių nuo šio reglamento priėmimo*].

Pagal Sutartis šis reglamentas privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose dalyvaujančiosiose valstybėse narėse.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu
Pirmininkas